

Популизмът и неговата цена

Десислава Николова

главен икономист, Институт за пазарна
икономика

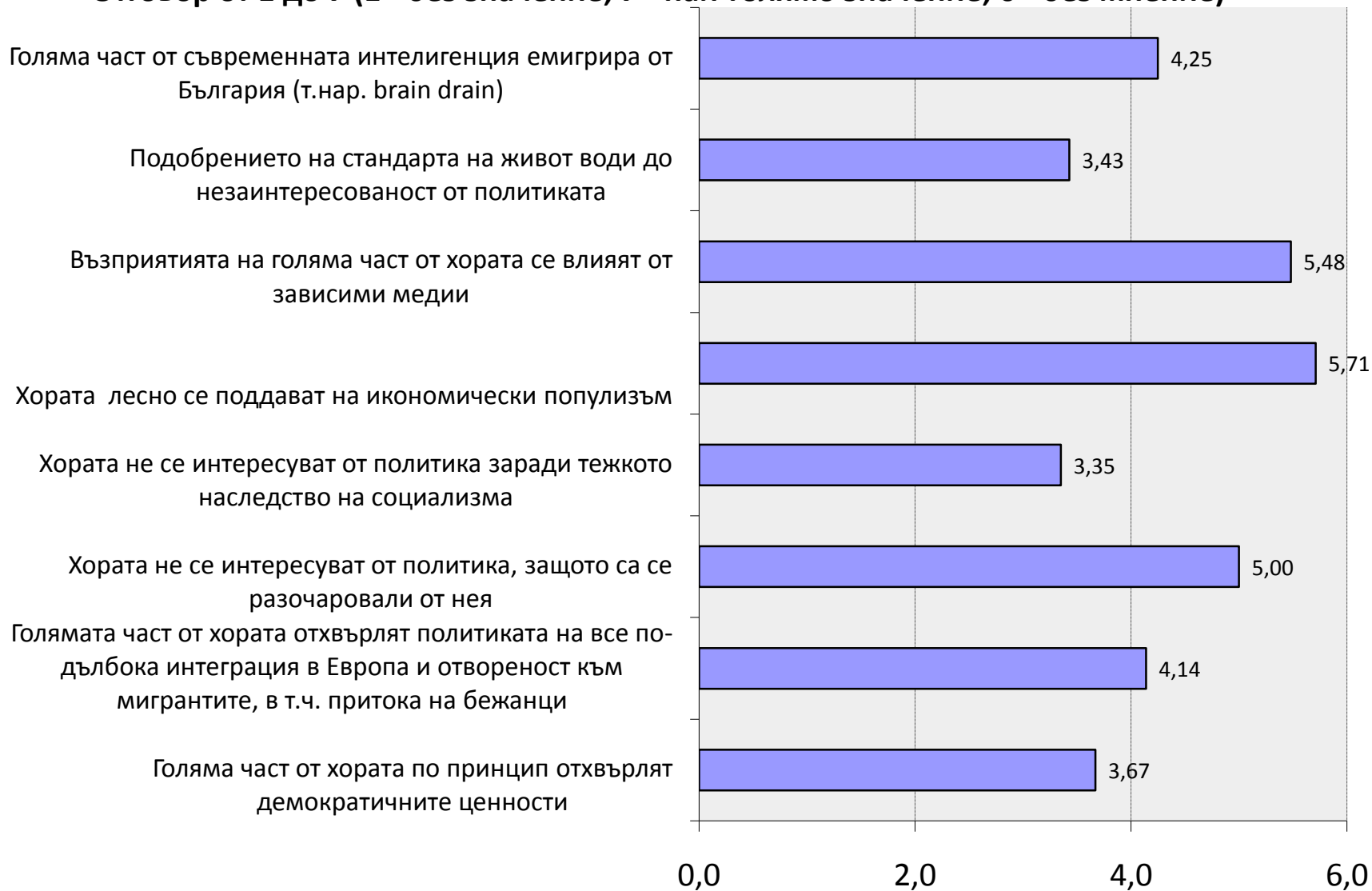
Защо се занимаваме с популизма?

- Допитване и сред експерти, и сред студенти в периода ноември-декември 2016 показва следното:
 - Икономическият популизъм е водещата причина за негативните демократични процеси от страна на търсенето
 - Експертите го поставят на първо място, а студентите – на второ

ЕКСПЕРТИ

Какви са основните причини за негативните демократични процеси от страна на търсенето, тоест от страна на хората?

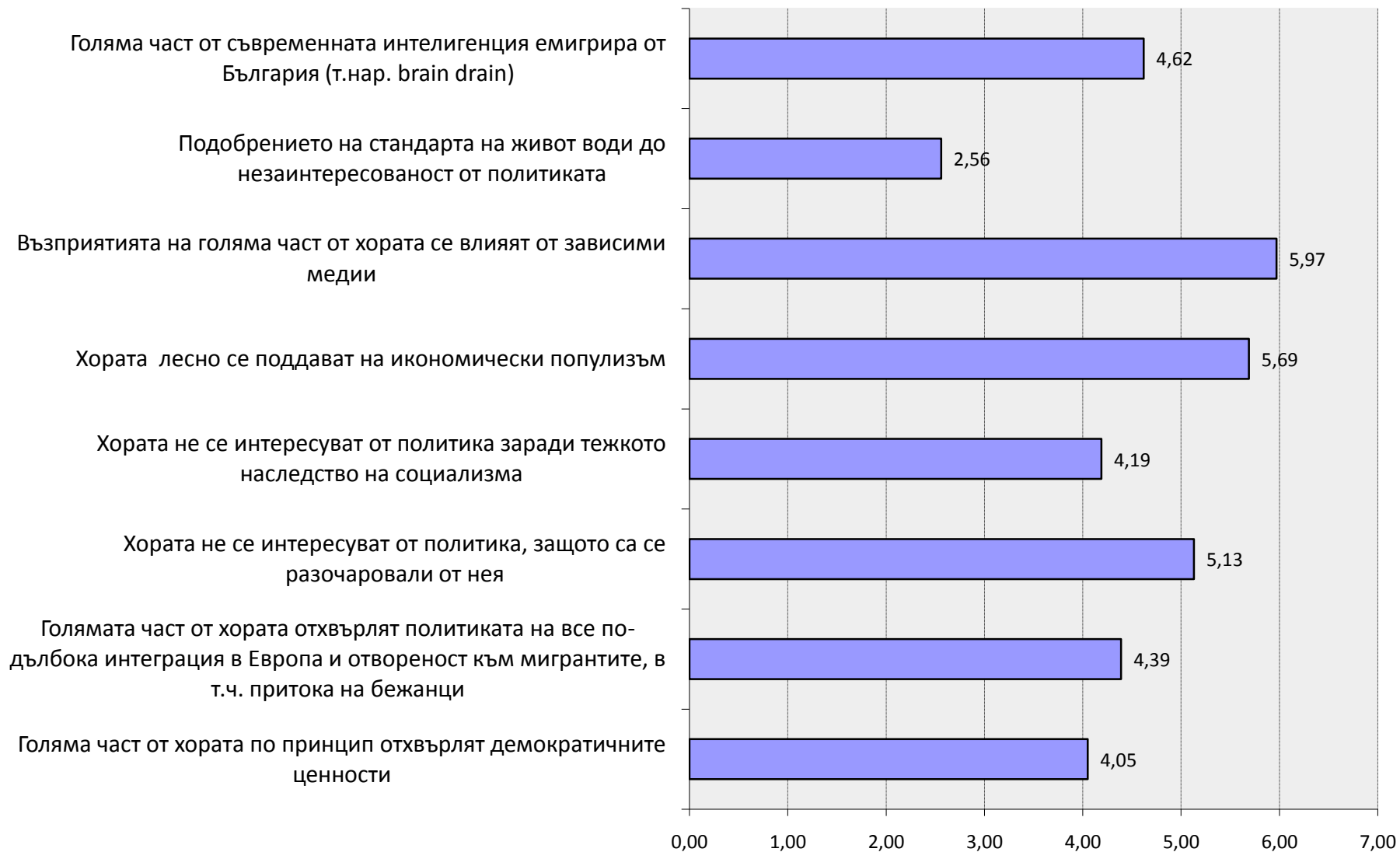
Отговор от 1 до 7 (1 - без значение; 7 - най-голямо значение; 0 - без мнение)

СТУДЕНТИ

Какви са основните причини за негативните демократични процеси от страна на търсенето, тоест от страна на хората?

Отговор от 1 до 7 (1 - без значение; 7 - най-голямо значение; 0 - без мнение)

Популизъм в действие (1)

- Първоначално – противопоставяне на “хората” срещу елита
- Реторика: “Политическият елит е корумпиран и се грижи само за своите интереси, ние ще се погрижим за интересите на обикновените хора”
- “Страната е богата на ресурси, но корумпираният елит я краде”
- В последните години (в Европа): популизъм=лесни решения, които апелират към базовите инстинкти на масите
- Популизъм – разчита до голяма степен на икономическа неграмотност

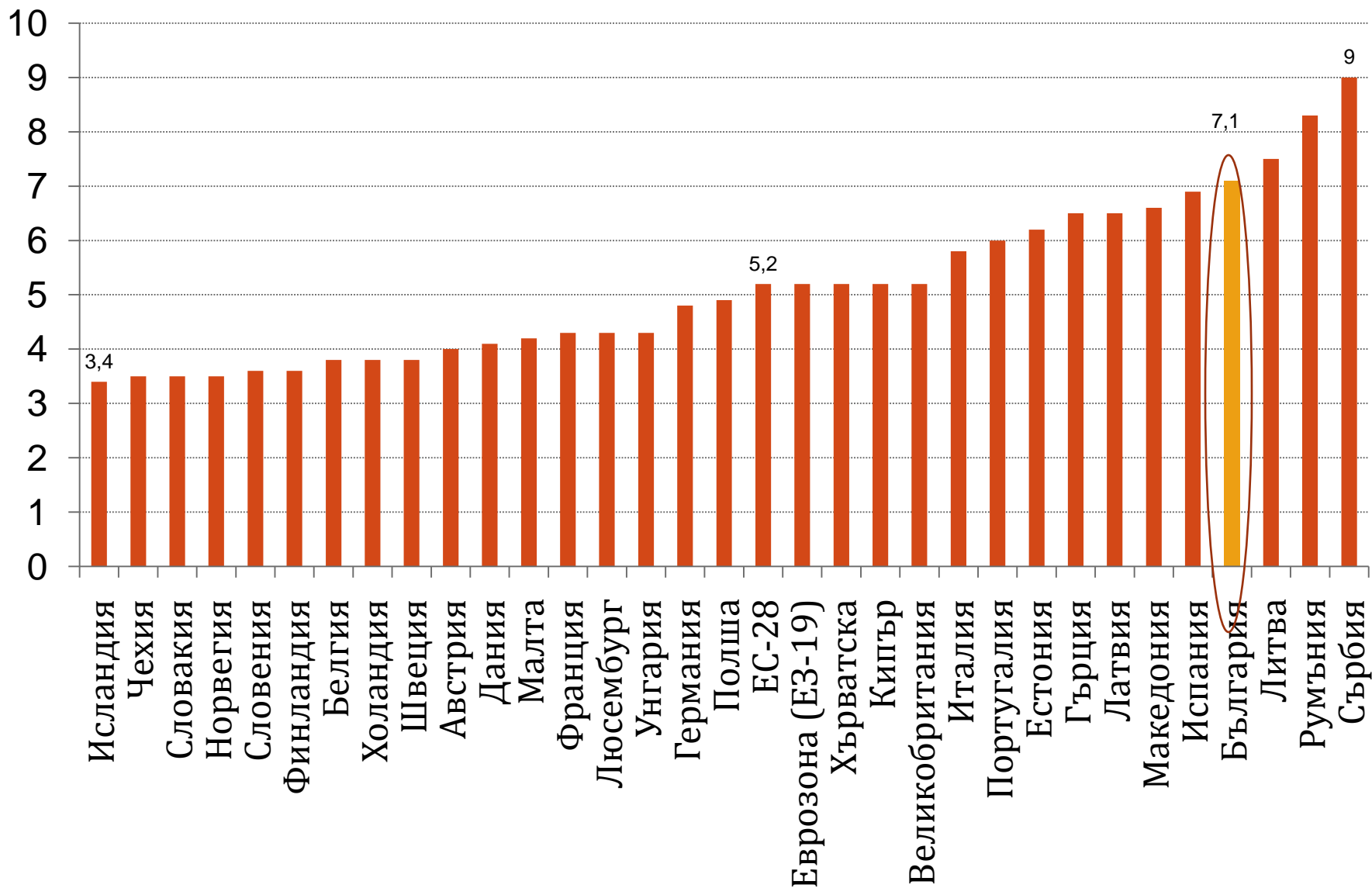
Популизъм в действие (2)

- (1) Популизъм = политики, които са вредни за обществото като цяло, макар и да облагодетелстват определени групи
- (2) Популизъм = политики, които са вредни за обществото като цяло, включително и за почти всички негови членове (Брекзит?) – по Simon Wren-Lewis, Oxford University
- (3) Популизъм – набляга на преразпределението на доходите без да отчита последствията (инфлация, дефицити, реакция на икон. агенти към непазарните политики); популизмът рано или късно се проваля – по Р. Дорнбуш
- (4) Популизъм – до голяма степен се припокрива със социализъм (М. Кониф)
- (5) Популизъм – преследване на *политически* цели с *икономически* политики (R. Kaufman - Rutgers University & B. Stallings – University of Wisconsin)

Икономически причини за популизма

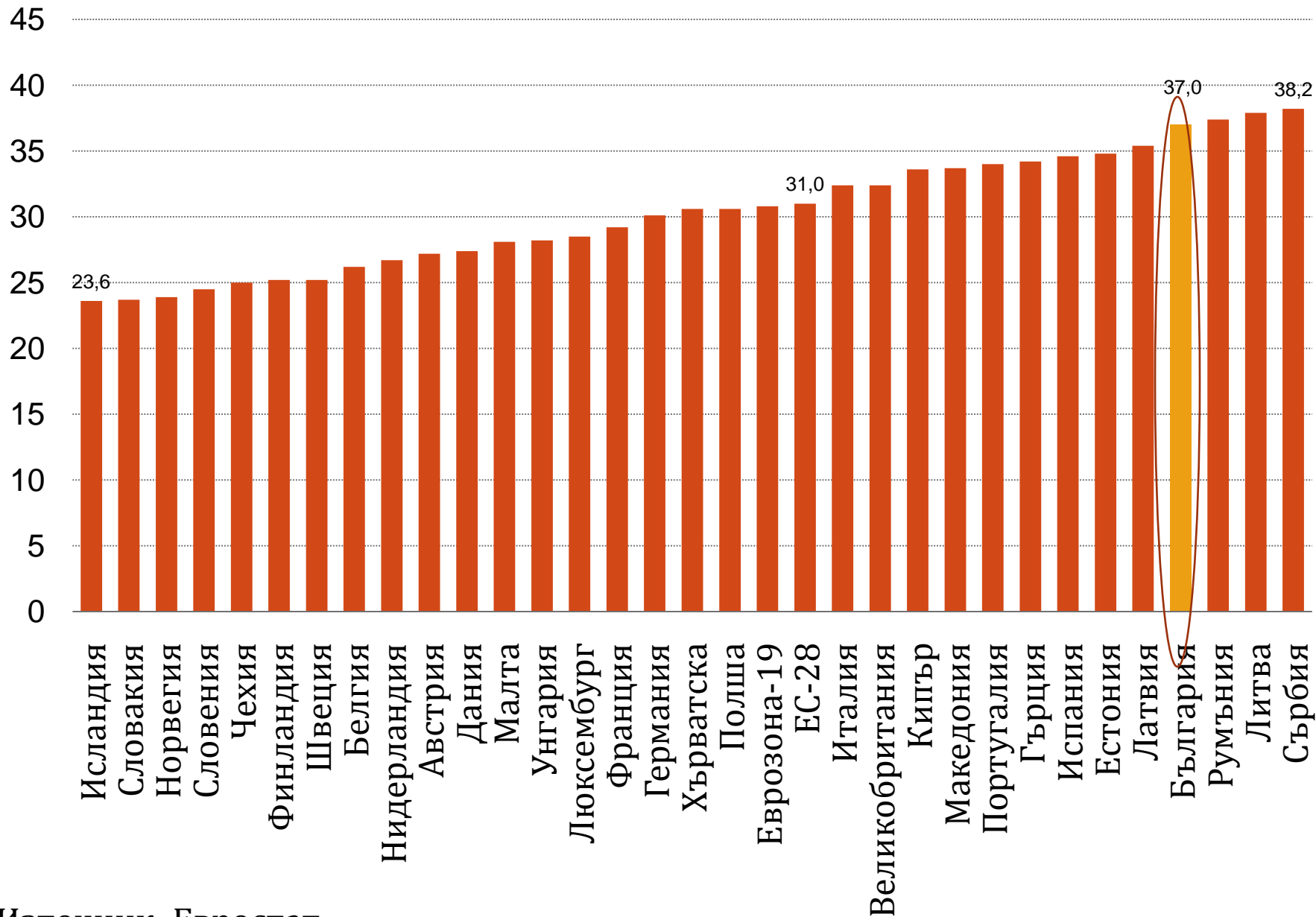
- Основни икономически причини за популизма:
 - неравенството в разпределението на доходите;
 - струпване на по-голямата част от населението в долния край на доходното разпределение.
- Колкото по-голямо е неравенството, толкова почвата за популизъм е по-богата
- Ако неравенството нараства – още по-добре

Доходно неравенство (съотношение между доходите на 20%-те най-богати към тези на 20% най-бедни)

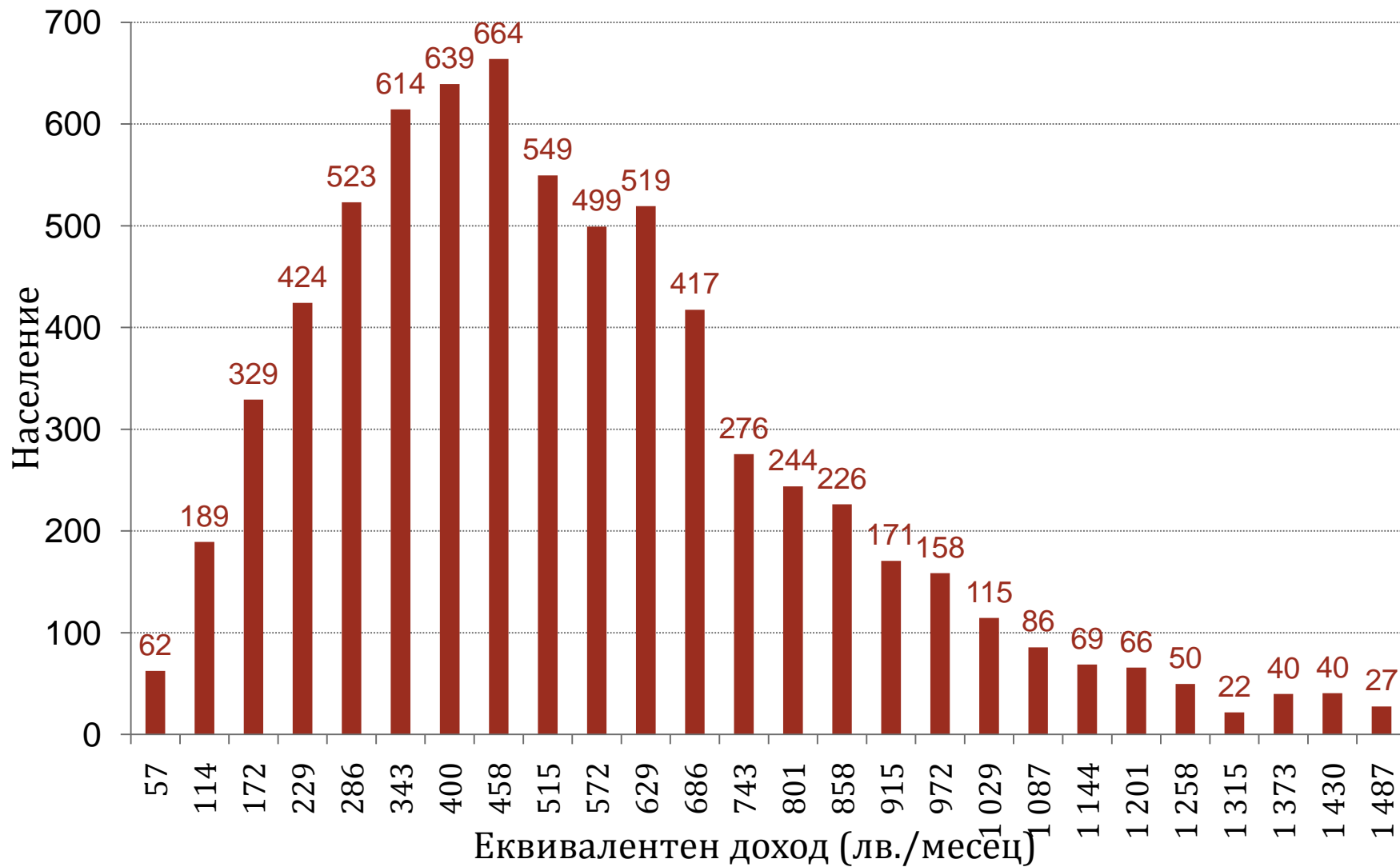
Източник: Евростат

Коефициент на Джини, 2015 г.

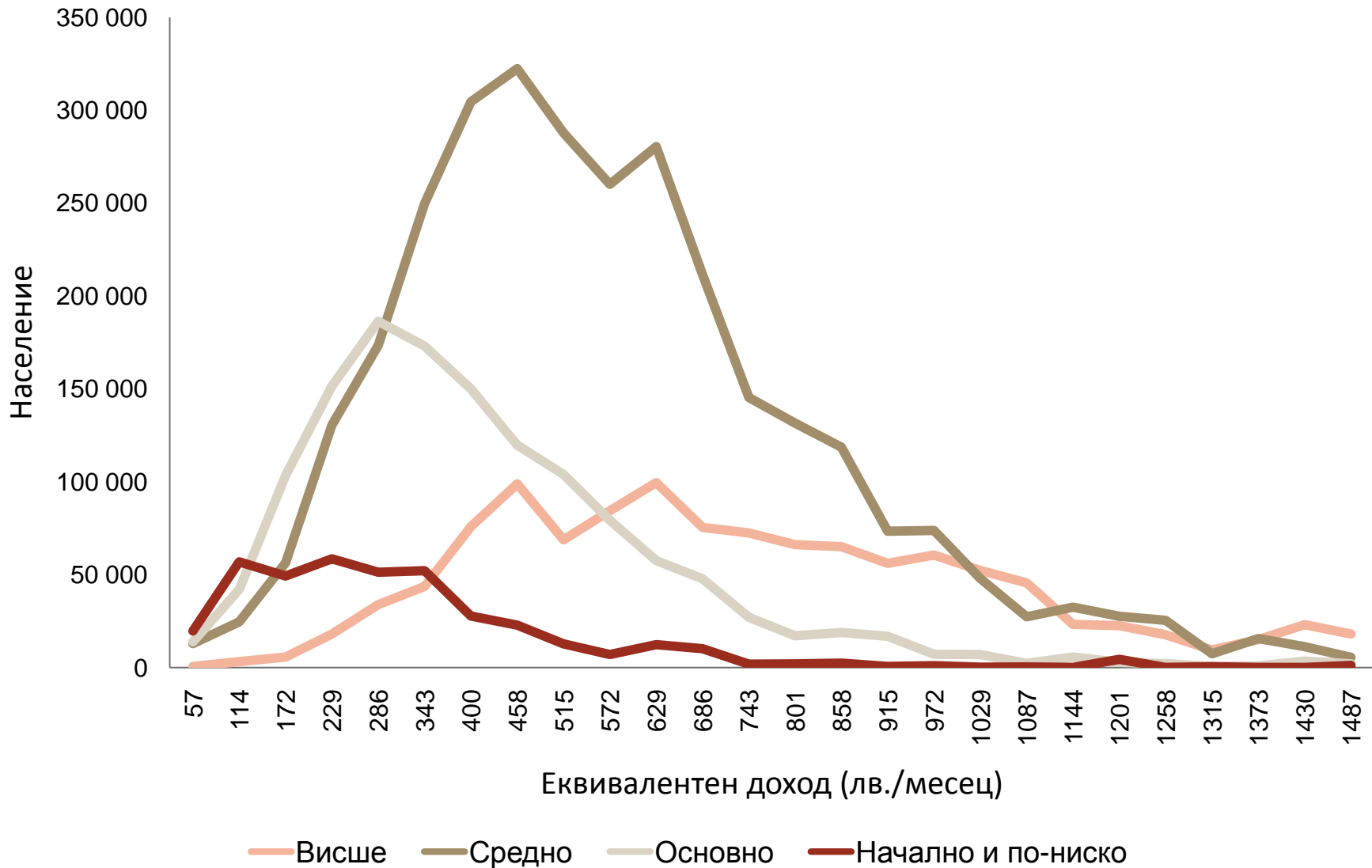
Източник: Евростат

Брой лица в различните доходни групи (2013 г.)

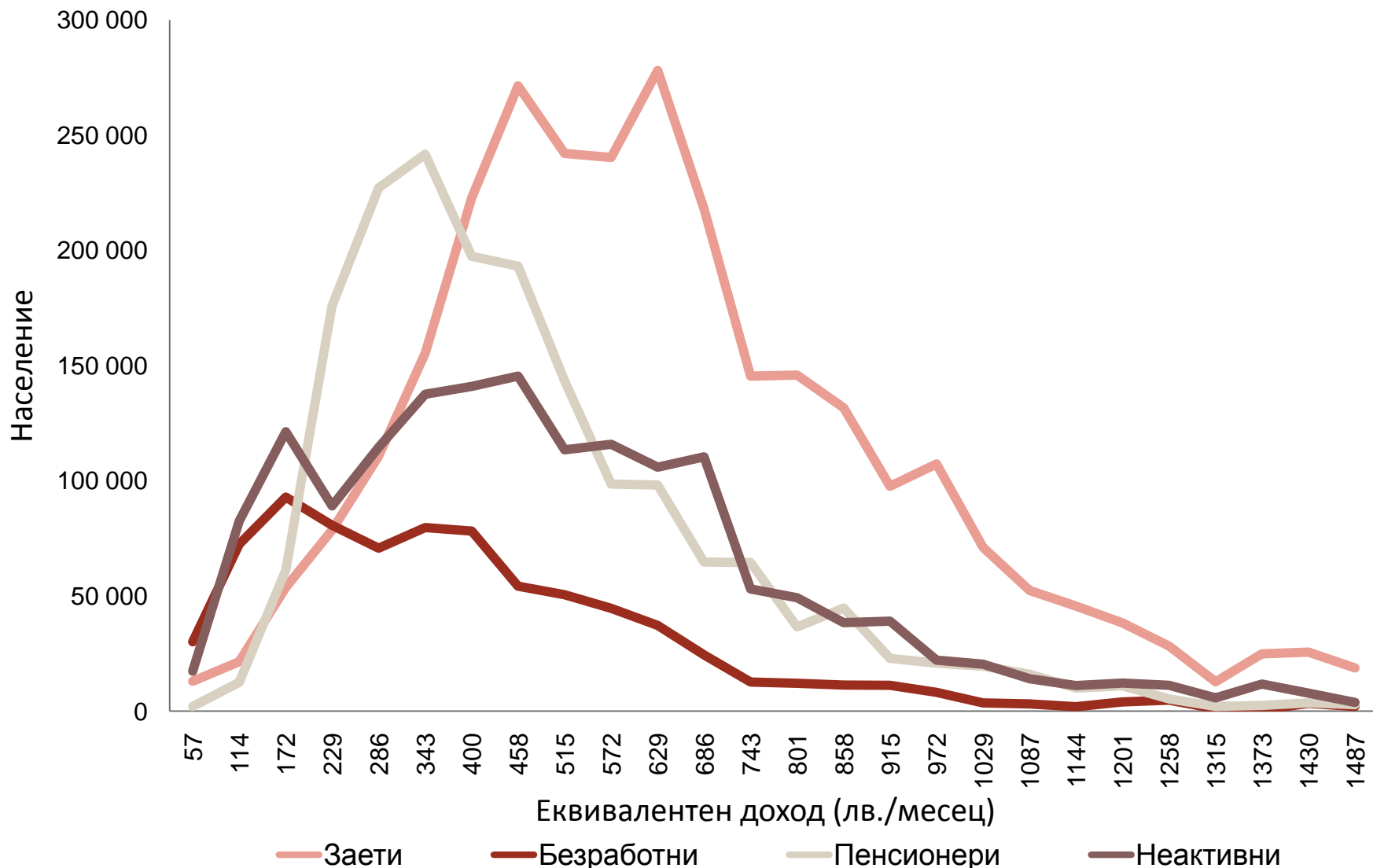
Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

Подходно разпределение на населението според образованието, бр. лица (2013)

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

Подходно разпределение на населението според икономическата активност, бр. хора (2013 г.)

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

Макроикономика на популизма

- Начални условия – недоволство от представянето на икономиката (рецесия, стагнация)
- Популизмът игнорира икономическите ограничения (бюджетни, външни и др.)
- Цел – икономическа експанзия, увеличаване на реалните доходи
- Краен резултат – инфлация и спад на реалните доходи, бюджетни дефицити и нови дългове

Парадокс на популизма

- Парадокс на популизма – обикновено води до бюджетни ограничения с цел овладяване на дефицитите, дълговете и инфлацията
- В крайна сметка най-пострадали от популизма са тези социални групи, на които популистките политики целят да помогнат

Популизъм и демокрация

- EIU (Democracy Index) - Кризата от 2008-2009 с непропорционално силни последствия в ЦИЕ
- Социално-икономическият стрес – подрива позитивните нагласи към демокрацията
- Доверието в институциите спада след кризата
- НО: причините за популярността на популистки партии (Гърция) не са само политически
- Популизмът – по-широко морално и социално явление
- Популизмът не се разглежда като предизвикателство към установената политическа система
- Това схващане подценява сеизмичните промени, които се случват: възходът на популизма символизира края на следвоенния политически ред.

Партии и популизъм в България

- Популизъм – освен в традиционните леви партии, в националистически/фашистки формации, които са открито антидемократични
- Атака: минимална заплата - 1000 лева, минимална пенсия – 500 лева
- НФСБ – допълнително облагане на оборотите на търговските вериги; приходите – субсидии за български производители
- Нова идея на Обединените патриоти – 300 лева минимална пенсия
- Темата за бежанците – много добър лакмус за популисти?

Популизъм и политически стратегии

- Популизъм – част от стратегията за отвлечане на вниманието от важните теми и от истинския дневен ред на управляващите
- Фокус – размер на пенсии, минимална заплата, бежанци, “алчни корпорации, търговски вериги, облагане на “богатите”, евтини гориво/лекарства и др. под.
- Теми, които остават на заден план:
 - “завладяване” на държавата и повсеместна корупция; срастване на държава и бизнес интереси
 - некачествено и все по-скъпо здравеопазване;
 - фалирала пенсионна система;
 - слаби резултати в образованието, масова функционална неграмотност; имитация на висше образование в редица университети/специалности;
 - раздута и неработеща система за сигурност;
 - зависима съдебна система и прочие.

Демокрация на кръстопът

Институт за пазарна икономика

1 февруари 2017 г.